

En dan Ivana Denisoviča, izpod peresa ruskega pisatelja **Aleksandra Solženicina**, opisuje preživljanje enega izmed številnih, skoraj do potankosti enakih dnevov političnega zapornika v nekem sibirskem taborišču, kjer je Ivan Denisovič Šuhov oziroma

ŠČ-854

preživel »tri tisoč šeststopenetdeset in tri dni. Tri dneve so navrgla prestopna leta.« Osupljivo natančna pripoved nam skozi celotno zgodbo prikazuje en dan »življenja« zapornikov, ki so svobodo izgubili tako hitro in tako neutemeljeno, da so jo ravno zaradi tega hoteli ponovno poiskati in iznajti, četudi za sovjetskimi in predvsem Stalinovimi žicami, ki so sestavljale sistem gulagov, v katerih je shiralo na milijone ljudi.

Ivana Denisoviča, alterega Aleksandra Solženicina, so leta 1945 obsodili na osem let zapora v popravno-delovnem taborišču. Obsodba vrhovnega sodišča ni bila nič drugega, kot nekaj čisto specifičnega za Sovjetsko zvezo – Aleksander Isajevič Solženicin je bil aretiran 7. julija, po 58. in 85. členu, s čimer so ga obsodili zaradi »širjenja protisovjetske agitacije in delovanja za ustanovitev protisovjetske organizacije«. Izvor tega »protisistemskega« dejanja je oblast potisnila v leto 1942, ko so Solženicina ujeli pripadniki nemške vojske. Seveda kaj takšnega ni moglo biti dovolj celo v Stalinovih časih, zato so mu zraven prilepili še dodatno pojasnilo v smislu, da je sam prostovoljno dopustil, da ga ujamejo, s čimer je izdal domovino in postal nemški vohun. Sojenja ni bilo, obsodili so ga na podlagi enega izmed številnih posebnih odlokov. (Solženicina leta 1956 oprostijo; takrat je bil na oblasti – po smrti Stalina leta 1953 – Hruščov).

Avtor v knjigi lucidno prikazuje vse podrobnosti, ki jih v enem dnevu doživi ze/ká (izgovorjava kratice Z/k, ki je izpeljana iz besede zaključónnyj, kar v slovenščini prevajamo kot jetnik). Zaporniki se morajo že navsezgodaj odpraviti na delo, kljub temu, da je v zraku nad štirideset stopinj pod ničlo. Na oblekah, ki so neprimerne za takšen mraz, ima vsak jetnik natisnjeno svojo identiteto, ki jo sestavlja kombinacija črk in števil (Ivan Denisovič = ŠČ-854). Čevlji, rokavice in kape so že pošteno obrabljeni in pri vseh luknjah puščajo ledeni veter, ki je na tem območju prisoten skoraj ves čas. Še posebej pozimi. Hrana je v taborišču slaba. Kuharji govorijo, da so skuhalo kašo, ki ji je podobna samo v imenu. Vendar je ta jed, ki jo povečini pripravljajo samo v zimskem času, vseeno veliko boljša od juhe iz sesekljanih kopriv, ki jo v kotlu praviloma kuhajo v poletnih mesecih.

Ivan Denisovič je na dan, katerega opisuje avtor, imel zjutraj pripravljen kos kruha, katerega si je bil pripravil prejšnji dan. Ne more se odločiti, ali bi ga pojedel sedaj ali bi si ga raje privarčeval za »težje« čase. Odloči se, da bo kos kruha, ki so ga pristojni vedno do grama pretehtali, da le ne bi bil večji od odmerjenega, raje prihranil. Hrani ga v svoj vzglavnik, pojedel ga bo skupaj z večerjo. Med delom na nevzdržnem mrazu, kjer človek vseskozi čuti, kako mu zmrzujejo prsti na rokah in nogah, ni časa za počitek. Delajo praktično cel dan, do mraka, ko se odpravijo nazaj proti zaporniškemu objektu. Časa za kosilo imajo natanko pet minut. Ta čas je za jetnike najdragocenejši: »*Če odštejemo spanje, živi taboriščnik v svoj prid le deset minut zjutraj, ko*

Prispeval Jure Lesjak
Torek, 09 December 2008 00:00

zajtrkuje, potem pet minut pri kosilu in pet pri večerji «. Šuhov razlaga, da je treba tem dragocenim minutam nameniti vso svojo pozornost. Če ješ prehitro in brez emocij, ti hrana ne bo teknila in se nikakor ne boš najedel, ter slej ko prej postal lačen. Stvar gre še mnogo dlje. Zaporniki v čakanju na večerjo pobirajo z miz krožnike, ki so jih pred njimi uporabili njihovi sojetniki, ter z njih polizejo preostanek hrane, če se morda zgodi, da je ni polizal že kdo drug. V takšnih nemogočih razmerah je za preživetje pomembno vsako dejanje, četudi pripeljano do skrajnosti.

France Klopčič, prevajalec literarnega dela, v spremni besedi h knjigi zapiše, da je novela »*izpoved čiste resnice brez olupševanja!*

«. Seveda, tudi on je lep čas svojega življenja preživel v taborišču. Takšnih dni je bilo 2981 (njegova žena je v taborišču preživela le dva meseca manj). Kot ugotavlja prevajalec Enega dneva Ivana Denisovića, se kljub vsem grozodejstvom in nečlovečnosti v vseh pogledih, v taborišču vseskozi dogaja paradoksalna situacija. Pri jetnikih, ki v veliki meri niso storili ničesar zoper sovjetsko oblast ali ljudstvo, je zaznati veliko mero optimizma. Zaporniki se v taborišču niso odmaknili vsak na svojo stran, temveč so oblikovali močan kolektiv, v katerem je bilo neposredno čutiti solidarnost, enotnost, željo po vzajemni pomoči in sodelovanju.

Najhujše se vedno prihrani za zaključek. Najbolj paradoksalna situacija, ki jo ponujajo sovjetska taborišča, se v Enem dnevu Ivana Denisovića kaže predvsem na točki, ko prvoosebni pripovedovalcu tik pred spanjem, kljub temu, da je dan za dnem ponižan do skrajnosti, »celo tako ponižan, da komaj preživi«, gulag obenem »*vdahne občutek hvaležnosti – občutek, da je preživel s profitom*

«, kot je ob smrti

Aleksandra Solženicina v devetinosemdesetem letu starosti letošnjega avgusta zapisal Marcel Štefančič. Takšna logika je v prvi vrsti značilna predvsem za delovanje sodobnega kapitalizma, zato ni čudno, da gulagi obstajajo še danes. Vsebina ostaja popolnoma enaka, zamenjalo se je zgolj ime.

Ocena: 8.5/10